

Тетяна Маренич

д.е.н., професор,

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ**

Кінцевою метою діяльності будь-якого підприємства є максимізація прибутку і підвищення конкурентоспроможності продукції. В останні роки умови функціонування підприємств стали ще більш нестабільними, особливо через зростаючу конкуренцію. Заради лідируючого положення підприємства повинні відшукувати способи зниження витрат і збільшення доходів, запроваджувати найбільш перспективні форми і методи ефективного управління виробництвом. Формування управлінської структури підприємства тісно пов'язано з успішним освоєнням і розвитком управлінського обліку як важливого інструменту контролю і управління, як системи активного впливу на господарські процеси, як способу виживання і процвітання будь-якого підприємства.

Як свідчить досвід окремих підприємств, дані управлінського обліку мають широке застосування. Вони використовуються управлінцями для здійснення оцінки і контролю діяльності, розподілу ресурсів і аналізу виробничого потенціалу, проведення порівняння витрат і вигід, розробки довгострокових і короткострокових планів та стратегій розвитку підприємства.

В умовах жорсткої конкуренції створення і підтримання конкурентних переваг управлінський облік стає більш орієнтованим на зовнішнє середовище. Тому в управлінському обліку збільшується обсяг нефінансової інформації. Тільки фінансові дані не можуть забезпечити менеджерів достатньою інформацією для ефективного керівництва підприємством. Нефінансова інформація повинна використовуватися для того, щоб одержати більш глибоке розуміння ситуації на підприємстві, виконати основні завдання підприємства, включаючи досягнення фінансових цілей.

Нині багато питань самих можливостей запровадження управлінського обліку на підприємствах не вирішено. У вітчизняній практиці освоєння управлінського обліку пов'язано не тільки з вивченням зарубіжного досвіду і адаптацією його в умовах підприємницької діяльності, але і з законодавчим закріпленням можливості самостійно створювати не регламентовану державою систему управлінського обліку. В Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» його назва ототожнюється з внутрішньогосподарським обліком: внутрішньогосподарський (управлінський) облік – це система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством. Основне призначення управлінського обліку, як окремого самостійного виду, є збирання, обробка, аналіз та інтерпретація інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

Тобто, на державному рівні надається можливість підприємствам законного використання управлінського обліку як інструменту для комунікації, вироблення інтегрованого мислення, яке забезпечить більш ефективне прийняття рішень. Не ведення управлінського обліку ніякої відповідальності за собою не тягне. В то же час розроблені Глобальні принципи управлінського обліку підкреслюють необхідність побудови ефективних систем управлінського обліку в компаніях, які націлені на розвиток [1].

Відношення науковців до управлінського обліку в останні роки змінилося від повного схвалення до неприйняття як самостійного виду обліку. Так, Сльозко Т.М. зазначає, що у теорії управлінський вид обліку виділений від фінансового, на практиці це не зовсім так. Фінансовий і управлінський облік, на думку вченого, нерідко дублюють один одного, інформацію фінансового використовує управлінський і навпаки [2, с. 177]. Автор доходить до висновку, що в сучасних умовах управлінський облік – це скоріше певний підхід до організації управління підприємством, що орієнтується на внутрішнього користувача, який повинен отримати необхідні відомості в оперативному режимі, ніж якась нова методика ведення обліку [2, с. 189]. А Валуєв Б.І. стверджує, що своє первісне значення, з чого все почалося у 60-70-х роках минулого століття, управлінський облік на практиці втратив повністю. Він став якоюсь управлінською стратегією, а ніяк не управлінським обліком [3, с. 190].

На нашу думку, управлінський облік має своє майбутнє. Сучасні інформаційні технології, які можуть використовуватися в управлінському обліку, сприятимуть підвищенню точності управлінської інформації, оптимізації своєчасності управлінських звітів, а отже прийняттю раціональних рішень.

Якість і користність інформації, що формується в системі управлінського обліку, залежить від ступеня аналітичності даних. Це вимагає відповідного налаштування робочого плану рахунків на деталізацію, яка була б достатньою для створення управлінського обліку та внутрішньогосподарської

звітності. Так, наприклад, у зарубіжних країнах перелік рахунків накладних витрат (9 клас) може становити понад 3000 назв [6, с. 52]. Звичайно, така деталізація даних надасть менеджерам більше обґрунтованості та впевненості у прийнятті рішень.

Важливим також є розробка організаційно-методичних засад ведення управлінського обліку. До організаційних елементів слід віднести такі: створення відділу (служби) з управлінського обліку у середніх і великих підприємствах або призначення відповідального за збір і підготовку відповідної інформації у малих підприємствах; розробку внутрішнього положення про організацію управлінського обліку на підприємстві; розробку посадових інструкцій бухгалтерів-аналітиків; формування системи мотивації персоналу облікових служб.

Позитивні результати системи управлінського обліку будуть відчуватися, коли буде проведено: реорганізацію організаційної структури підприємства та виділення у складі структурних одиниць центрів відповідальності та чіткий розподіл відповідальності; розробку норм витрат усіх видів ресурсів за даних організаційно-технологічних умов виробництва; обрання раціональних методів обліку витрат і калькулювання; розробку системи оціночних показників діяльності структурних підрозділів і підприємства у цілому.

Методичні складові ведення управлінського обліку формуються в обліковій політиці підприємства. До елементів облікової політики необхідно включити: перелік об'єктів обліку витрат в окремих галузях та видах виробництв; методи обліку витрат та методи калькулювання собівартості продукції; види собівартості продукції, які планує визначати підприємство для забезпечення ефективного процесу його управління; база розподілу накладних (непрямих) витрат; способи калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг); перелік постійних і змінних витрат за видами виробництв або метод розподілу витрат на постійні та змінні; форми та регламент управлінської звітності щодо ефективності виробництва продукції, галузей, одержання доходів і прибутку [4, 5].

Слід враховувати, що крім елементів облікової політики щодо безпосередньо обліку витрат, основними її складовими є ще й такі, які визначають систему обліку витрат. Це методи нарахування амортизації необоротних активів, порядок обліку і фінансування ремонту основних виробничих засобів, оцінки відпуску запасів у виробництво, капіталізації фінансових витрат, визначення та списання витрат майбутніх періодів тощо.

Тобто, до формування облікової політики підприємства треба підходити комплексно, оскільки всі її елементи тісно взаємопов'язані, впливають на витрати, доходи і результати діяльності. Для раціоналізації організації управлінського обліку запропоновані положення облікової політики підприємства мають певне практичне значення. Вважаємо, що вони є інформаційною основою планування, прогнозування та аналізу при прийнятті важливих управлінських рішень, а без використання їх даних неможливе проведення якісного внутрішньогосподарського контролю.

Управлінський облік широко застосовує нефінансову інформацію. Необхідність підготовки такої інформації підкреслюється введенням до складу фінансової звітності звіту з управління. Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» звіт про управління – це документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності.

Отже, управлінський облік є важливим елементом системи управління підприємством і функціонує паралельно з фінансовим обліком. Поділ підприємства на центри відповідальності повинен стати основою для створення на підприємстві дієвої системи управлінського обліку. Традиційний управлінський облік можна використовувати в якості підтримки методу стратегічного управління.

Список використаних джерел

1. Глобальні принципи управлінського обліку [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.https://zakon.help/article/globalni-principi-upravlinskogo-obliku
2. Сльозко Т.М. Бухгалтерський облік в умовах інституційних перетворень: теорія і практика: [Монографія]. К.: Центр учбової літератури, 2017. 304 с.
3. Валуєв Б.І. Проблемні питання розвитку науки про бухгалтерський облік. Вісник національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Зб. наук. праць. Вип. № 577. Львів: «Львівська політехніка», 2007. С. 40-46.
4. Маренич Т.Г. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Бухгалтерський облік і аудит. 2006. № 12. С. 19-25.
5. Маренич Т.Г. Трансформаційна динаміка та механізми економічного регулювання агроформувань (питання теорії, методології, практики): [Монографія]. К.: ННЦ ІАЕ, 2005. С. 347-360.
6. Колісник М. Бухгалтер – людина творча. Бухгалтерія. 2012. № 6. С. 51-53.